

การเมืองไทยในระบอบชนาธิปไตย**

(Thai Politics in the Context of Plutocracy)

โดย รองศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ ธนสถิตย์ *

1. บทนำ

ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปีพุทธศักราช 2540 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการเมืองไทย เหตุที่ต้องมีการปฏิรูปเนื่องจากสภาพการเมืองไทยที่ผ่านมาและที่เป็นอยู่ก่อนปี 2540 กระแสสังคมต่างเห็นว่านักการเมืองได้เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองและพรรคพวก โดยปราศจากกลไกที่สามารถควบคุมตรวจสอบ และดำเนินการกับการทุจริตคอร์รัปชันและประพฤติมิชอบต่างๆได้ นักการเมืองต่างมีผลประโยชน์ในทางการเมืองสูงในลักษณะที่เรียกว่า “ธุรกิจการเมือง” ซึ่งสร้างผลเสียต่อระบอบประชาธิปไตยของไทย

หลังปี 2540 ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญใหม่ มีกฎหมายแม่บทของประเทศที่คิดว่าดีที่สุด มีอำนาจรัฐครบเครื่อง และเมืองศรัทธาที่จะมาให้ความเป็นธรรมแก่สังคมอีกหลายองค์กร แต่กลับปรากฏว่าการพัฒนาทางการเมืองกลับไม่ได้เป็นอย่างที่คาดคิดไว้กลับมีความล่าช้าและอ่อนแอมาก แต่ก่อนประเทศไทยมีระบบการเมือง ที่ระบบราชการข้าราชการทั้งทหารและพลเรือนเป็นใหญ่ครอบงำระบบการเมือง และที่สำคัญมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง โดยผู้นำทางการเมืองมาจากระบบราชการเป็นส่วนใหญ่ และมีฐานอำนาจอยู่ที่ข้าราชการ แต่ปัจจุบันระบบการเมืองเปิดกว้างให้มีการแข่งขันในรูปแบบของประชาธิปไตย กลุ่มนายทุนธุรกิจการเมืองจึงเข้ากุมอำนาจแทนกลุ่มข้าราชการ ซึ่งได้สะท้อนภาพการเมืองไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นยุคชนาธิปไตย

ภายใต้ระบบการเมืองดังกล่าวการเมืองไทยจึงดำเนินไปเหมือนธุรกิจอย่างหนึ่ง คือ มีการลงทุนซื้ออำนาจทางการเมือง และเมื่อได้อำนาจมาแล้วก็มีการแสวงหาผลประโยชน์จากอำนาจในประโยชน์ส่วนตัวและธุรกิจการเมือง ผลทำให้กลุ่มนักธุรกิจนายทุนที่หวังจะมีบทบาทและอำนาจทางการเมืองเริ่มใช้เงินสนับสนุนนักการเมือง พรรคการเมือง ตลอดจนเริ่มมีการรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมือง

** บทความนี้เรียบเรียงจากรายงานการวิจัยเรื่อง “การเมืองไทยในระบอบชนาธิปไตย” ซึ่งมีความยาว 610 หน้า โดยได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม ศาสตราจารย์ ดร.ลิขิต ธีรเวคิน และ ศาสตราจารย์ ดร.จิโรจน์ วีระชัย อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยที่กรุณาอุทิศเวลาและให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์มากกับงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้สนใจสามารถอ่านงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ได้ที่ห้องสมุดสถาบันพระปกเกล้า

* อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการศึกษาทั่วไป คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ขึ้นมาเองและเห็นคนอื่นได้เริ่มเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในทางการเมืองไม่ว่าจะในรูปแบบของการเป็นปัจจัยสำคัญในการสยบเสียด้านหรือเสียด้านสนับสนุนในสภาผู้แทนราษฎร

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ระบบการเมืองการปกครองของไทยกลายเป็นระบบการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ โดยกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อกลุ่มผลประโยชน์ ทุกอย่างในระบบการเมืองล้วนแต่ใช้เงิน หรือเงินได้เข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ทำให้การเมืองในระบบธนาธิปไตยมีปัญหาใหญ่ๆ ที่นำไปสู่การเสื่อมศรัทธา และเสียความชอบธรรมของระบบ จากเหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่ผลเสียที่สำคัญอย่างยิ่ง นั่นคือความรู้สึกที่ขาดความน่าเชื่อถือ ขาดศรัทธาต่อรัฐบาล หรือบุคคลที่อยู่ในอำนาจ ผลที่ตามมาคือ การสูญเสียความชอบธรรมของรัฐบาลและของนักการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบให้เกิดการเสื่อมศรัทธาต่อระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ในช่วงนี้เป็นแต่เพียงรูปแบบ และทำให้ขาดการสนับสนุนจากประชาชน และผลจากการเสื่อมศรัทธาของประชาชน ได้นำมาซึ่งการปฏิรูปการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 แต่การปฏิรูปการปกครองโดยทหารนั้น ไม่สามารถจัดการบ้านเมืองให้อยู่ภายใต้กฎหมายและระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อความสงบสุขของบ้านเมือง อีกทั้งระบอบธนาธิปไตยยังคงอยู่กับการเมืองไทยอย่างเหนียวแน่น ธนาธิปไตยก่อให้เกิดผลร้ายต่อการเมืองไทยมากกว่าที่คาดคิดไว้ ประชาชนจึงควรที่จะสนใจในปัญหาของการเมืองไทยมากขึ้น และเข้ามาเป็นจักรกลสำคัญในการร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2. อำนาจในเมืองไทย

การมีอำนาจเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารต้องใช้เป็นเครื่องมือเพื่อปกครองประเทศ เมื่อเกิดปัญหาเรื่องการใช้อำนาจขึ้นมาในบ้านเมือง ความผิดไม่ได้อยู่ที่อำนาจ แต่อยู่ที่ผู้ใช้ หากคนใช้ไม่ดีก็สามารถดัดแปลงบิดเบือนอำนาจตามรัฐธรรมนูญนั้นให้เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ตนและพวกพ้องได้

ในยุคปัจจุบัน ทุกประเทศในโลกจะอยู่ภายใต้กระแสทุนนิยม ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นของคู่กับระบบประชาธิปไตย ในทางธุรกิจปลาใหญ่มักจะกินปลาเล็ก จะมีการควบรวมกิจการกันเป็นส่วนใหญ่ เราจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทุนนิยมได้ด้วยทฤษฎีวิวัตุนิยมวิภาษวิธี (dialectical materialism) และทฤษฎีวิวัตุนิยมทางประวัติศาสตร์ (historical materialism) ทฤษฎีนี้คิดขึ้นโดย คาร์ล มาร์กซ์ ผู้มีความเห็นว่า สิ่งที่ทำให้มนุษย์มีความสุข คือ มีปัจจัยทางเศรษฐกิจดี ร่ำรวย มีทรัพย์สินสมบัติมาก ทำให้เริ่มเข้าสู่ยุคนายทุนมีอำนาจทางการเมือง มีการแข่งขัน แต่ในบางกรณี จะไม่มีการแข่งขันกันอย่างแท้จริง เนื่องจากการประกอบกิจการบางอย่างต้องลงทุนมหาศาล จึงมีเพียงคนใดคนหนึ่ง หรือบริษัทใดบริษัทหนึ่ง ซึ่งสามารถจะลงทุนได้ และเมื่อนานไปจะเข้าลักษณะการผูกขาด (monopoly) กิจกรรมของมนุษย์ทั้งปวง จึงเป็นผลเนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการเศรษฐกิจมักจะได้แก่ สิ่งที่เราเรียกกันว่า โครงสร้างสำคัญ (super structure) ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรม ปรัชญา กฎเกณฑ์ต่างๆ แห่งรัฐ ประเทศที่มีปัญหาในเรื่องโครงสร้าง หรือโครงสร้างทางการเมือง ไม่แข็งแรงก็จะทำให้เศรษฐกิจพลอยมีปัญหาไปด้วย

ในประเทศกำลังพัฒนานั้น จะมุ่งเน้นไปที่เป้าหมายทางการเมือง หลายประเทศจึงเดินไปในทิศทางที่ผิด คือ ละเลยความสำคัญของประชาธิปไตย มีหน้าซ้ำประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีความเข้าใจเศรษฐกิจ เนื่องจากอำนาจเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมธรรมดาจะตกอยู่ที่ชนชั้นนายทุน ซึ่งปัจจุบันไม่ใช่ทุนนิยมธรรมดา แต่เป็นทุนข้ามชาติ และเมื่อนายทุนหันมาเล่นการเมืองจึงกลายเป็นว่า โครงสร้างของอำนาจทางธุรกิจกระจุกตัวอยู่กับโครงสร้างของอำนาจทางการเมือง นักธุรกิจจึงเข้ามากุมชะตากรรมของบ้านเมือง และหาผลประโยชน์ทั้งทางการเมือง และเศรษฐกิจ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นมีส่วนประกอบสำคัญ คือ จะต้องมีความโครงสร้างหลัก ซึ่งได้แก่ รัฐธรรมนูญ รัฐสภา พรรคการเมือง และรัฐบาล ถ้าพิจารณาประเทศตามทฤษฎีโครงสร้างนิยม (Structuralism) แล้ว จะพบว่า ปัญหาหลักของการเมืองไทยส่วนหนึ่งอยู่ที่โครงสร้าง ส่วนต่างๆ ที่ประสานกันนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่ไร้ระเบียบ (disordered relations) เพราะรัฐธรรมนูญก็ถูกยกเลิกบ่อย มีเหตุการณ์ที่ใช้ความรุนแรงทางการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งอยู่เนืองๆ รัฐสภาก็มีปัญหาเรื่องถูกฝ่ายบริหารแทรกแซงจนขาดเสถียรภาพ และทำให้ตรวจสอบฝ่ายบริหารไม่ได้ ระบบพรรคการเมืองก็อ่อนแอขาดความต่อเนื่อง ไม่ได้เป็นสถาบันการเมืองอย่างแท้จริง รัฐบาลก็มีปัญหาในเรื่องอำนาจที่มีมากจนเกินไปจนทำให้ผู้นำมีปัญหาในเรื่องจริยธรรม และผลประโยชน์ทับซ้อน ประกอบกับนายกรัฐมนตรีของไทยท่านหนึ่งที่มาจากการเลือกตั้ง คือ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้นำนโยบายประชานิยม นโยบายเอื้ออาทร และนโยบายการบริหาร แบบ CEO ในภาคธุรกิจมาใช้ในการเมือง

ลัทธิที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์นโยบายประชานิยมได้เป็นอย่างดีที่สุด คือ ลัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ที่ต้องการเห็นผล และยึดสิ่งที่สามารถสัมผัสได้ ลัทธินี้มองตามประโยชน์อย่างเดียว โดยไม่ได้คำนึงเอาหลักเสรีภาพเข้าไปประกอบด้วย นานๆ ไปก็ค่อยๆ กลายเป็นลัทธิเผด็จการแบบประชาธิปไตยไป ประชาชนกลุ่ม “รากหญ้า” ในชนบทได้รับโครงการเอื้ออาทร ได้สัมผัสสวัสดิการที่ซื้อมาจากเงินที่ยืมมาจากกองทุนหมู่บ้าน เช่น โทรศัพท์มือถือ รถมอเตอร์ไซด์ เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ก็มีความสุขแล้ว โดยไม่ได้คำนึงถึงสิ่งที่จะตามมาในวันข้างหน้า ลัทธินี้เน้นความผาสุกทางวัตถุซึ่งช่วยให้ชีวิตดำเนินไปได้อย่างสะดวกสบาย แม้เพียงชั่วครู่ยาม พ.ต.ท. ทักษิณ จึงใช้ลัทธิลัทธิประโยชน์นิยมในการให้ความสุขทางวัตถุกระจายไปสู่ประชาชนจำนวนมากที่สุด จึงทำให้พรรคไทยรักไทยของ พ.ต.ท. ทักษิณ สามารถมีโอกาสได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามาอีกครั้งหนึ่งในปี 2548 จึงทำให้ถนนทุกสายมุ่งสู่นายกทักษิณฯ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นถูกลดความสำคัญลงไป การเมืองภาคประชาชนเกิดความอ่อนแอ จึงทำให้เกิดประชาธิปไตยแนวอำนาจนิยม (Authoritarian Democracy) คือ รัฐใช้อำนาจชี้นำประชาชนในเกือบทุกรูปแบบ อำนาจรัฐ และอำนาจเงินของผู้นำทางการเมืองและบริวารเพิ่มพูนมากขึ้นจนเกิด “อำนาจเบ็ดเสร็จ”

3. สาเหตุของธนาธิปไตยและผลกระทบต่อการเมืองไทย

ธนาธิปไตยเข้ามาในการเมืองไทยได้ เพราะสองสาเหตุหลัก คือ โครงสร้างประชาธิปไตยไม่เข้มแข็ง สาเหตุรอง คือ มีลักษณะสำคัญทางการเมืองไทย สามประการที่ขาดหายไปจากระบบ คือ วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ และการเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็ง

เหตุที่วัฒนธรรมการเมืองของประเทศไทย ไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ เพราะระบบของการเมืองสามระบบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา คือ ระบบเจ้าขุนมูลนาย ระบบราชการ และระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบอุปถัมภ์บนพื้นฐานของเงิน หรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจซึ่งได้กลายเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ไม่ถูกต้องของการเมืองไทยไปแล้ว

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากสาเหตุหลัก 5 ประการ คือ หนึ่ง การให้มีระบบผู้ว่าราชการจังหวัดซีอีโอ การที่ พ.ต.ท.ทักษิณ นำแนวความคิดซีอีโอในภาคเอกชนมาใช้ แนวคิดซีอีโอเป็นแนวความคิดรวมอำนาจ ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับแนวคิดการกระจายอำนาจ สอง การทุจริตเลือกตั้งในท้องถิ่น สาม การทุจริตทางการเงินในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สี่ การใช้เงินงบประมาณที่ยังขาดประสิทธิภาพ และห้า การขาดการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบจากประชาชนในท้องถิ่น

ในช่วงสมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณฯ บริหารประเทศนั้น เป็นช่วงของ “นโยบายประชานิยม” นโยบายนี้ได้กลายเป็นตัวแปรสำคัญที่ลดทอนบทบาท ฐานะ ตลอดจนศักยภาพในการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนลงไปอย่างหนักหน่วง และรวดเร็ว ทั้งนี้ โดยมียุทธศาสตร์ใหญ่อยู่ที่การช่วงชิงมวลชนชั้นล่าง ให้มาอยู่ในการ “ดูแล” ของภาครัฐ ซึ่งเป็นการดูแลในกรอบเก่าของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม และในกรอบทุนนิยม นอกจากนั้น ยังมีกรณีการคุกคามและละเมิดสิทธิที่ร้ายแรงต่อภาคประชาสังคม และผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน

การที่ผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศได้ใช้เงินเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันนโยบายต่างๆ ให้บรรลุผล ตลอดจนใช้เงินและผลประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นเพื่อผลักดันให้ตนเองเป็นหนึ่งในสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเป็นหนึ่งในคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ได้มาซึ่งอภิสิทธิ์ในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง การบริหารงาน การดำเนินการ และการกำหนดนโยบายสาธารณะต่างๆ ให้เอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจของตนเอง ครอบครัว และพวกพ้อง

ธนาธิปไตย คือ ระบบการเมืองการปกครองที่อำนาจรัฐตกอยู่ในมือของกลุ่มคนมีเงิน และกลุ่มนี้ใช้เงินเป็นปัจจัยในการเข้าสู่อำนาจรัฐ และใช้อำนาจหาเงิน การเมืองไทยจึงเป็นประชาธิปไตยแต่เพียงรูปแบบ แต่เนื้อแท้ คือ ธนาธิปไตย ซึ่งเป็นการเมืองเพื่ออำนาจ ผลประโยชน์ และอภิสิทธิ์ ของกลุ่มคนที่มีอำนาจทางการเมือง ธนาธิปไตยส่งผลในทางรัฐศาสตร์ คือ ทำให้เกิดปัญหาใหญ่ทางการเมืองรวม 3 ปัญหา คือ ธุรกิจการเมือง การทุจริตเลือกตั้ง และการขาดจริยธรรม

ธุรกิจการเมืองก่อให้เกิดการคอร์รัปชัน เพราะเมื่อเงินเป็นตัวกำหนดในการเล่นการเมือง นักการเมือง และพรรคการเมืองก็ต้องหาเงิน เงินก็คือคะแนน เมื่อต้องหาเงินมากก็นำไปสู่การคอร์รัปชันในที่สุด การศึกษาเรื่องคอร์รัปชันมีรูปแบบของทฤษฎีเกี่ยวกับการคอร์รัปชันที่ใช้เป็นตัวแบบในการอธิบาย ปรากฏการณ์ หรือสาเหตุของการคอร์รัปชันได้ 4 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีว่าด้วยสิทธิของรัฐในการเข้ามำกำหนด กฎเกณฑ์ และระเบียบ ตลอดจนผลักดันกฎหมายเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง และการเงินของตน และพวกพ้อง ทฤษฎีการขัดกันของผลประโยชน์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงผลประโยชน์ทับซ้อน หรือความขัดแย้งกันของผลประโยชน์ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม ทฤษฎีทางด้านโครงสร้าง นิยม ซึ่งได้อธิบายสาเหตุของการคอร์รัปชันจากเงื่อนไข และอิทธิพลของรัฐ สังคม และชุมชน และทฤษฎีเชิง หน้าที่ที่สถาบันทางการเมือง และภาคประชาสังคมอ่อนแอไม่สามารถทำหน้าที่ได้ การปรับตัวขององค์กร ของรัฐช้ากว่าการเปลี่ยนแปลงของระบอบธุรกิจ ทำให้นักการเมืองและข้าราชการสามารถหาผลประโยชน์ ในหน้าที่ได้ จึงทำให้เกิดการคอร์รัปชันในลักษณะปกติในรูปแบบเดิมๆ และการคอร์รัปชันในลักษณะใหม่ที่ รุนแรง และส่งผลร้ายกว่าเดิม คือ การคอร์รัปชันในลักษณะผลประโยชน์ทับซ้อน และการคอร์รัปชันแบบ เบ็ดเสร็จ หรือการคอร์รัปชันเชิงบูรณาการในเมกะโปรเจกต์ต่างๆ

การทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้งบประมาณของประเทศซึ่งมีน้อยอยู่แล้วรั่วไหล ทำให้เหลือเงินไปพัฒนา ประเทศได้น้อยลง แต่ละโครงการแพงเกินไป 10-30% และผลงานมีคุณภาพลดลง นักการเมืองที่เข้ามา ตัดสินนโยบาย และโครงการต่างๆ ได้ตักตวงเงินงบประมาณไปเป็นของตน และสนับสนุนนักธุรกิจที่เป็น พรรคพวกให้ทำธุรกิจได้สะดวก และมีกำไรสูง ในขณะเดียวกัน ก็ตัดกำลังของฝ่ายตรงข้าม นักการเมืองส่วนใหญ่จึงร่ำรวยได้อย่างรวดเร็ว และเริ่มยึดติดกับตำแหน่งทางการเมืองจึงใช้เงินในการซื้อเสียงเลือกตั้ง เมื่อ ขณะการเลือกตั้งแล้วก็มาถอนทุนในภายหลัง การเลือกตั้งครั้งต่อๆ มาจึงมีการซื้อขายเสียงที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชนะการเลือกตั้ง คือ เงินทุน อำนาจรัฐ ฐานที่มั่นคงของพรรคการเมือง และ วัฒนธรรมการเมือง อำนาจทางการเมืองตกอยู่กับกลุ่มนักเลือกตั้ง ซึ่งส่วนสำคัญอาศัยการซื้อเสียง และการ ทุจริตเลือกตั้งเข้าไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หากปล่อยให้มีการใช้เงินซื้อเสียงโดยปราศจากการ ลงโทษที่เฉียบขาด คนจนย่อมเสียเปรียบคนรวย และยากที่จะชนะการเลือกตั้งได้ ระบบการเมืองการ ปกครองย่อมจะกลายเป็นระบอบธนนาธิปไตย มิใช่ประชาธิปไตย ดังนั้น จึงต้องมีมาตรการต่างๆ ในการ แก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้ง ต้องมีการควบคุมโดยประชาชนในท้องถิ่น การกำจัดอิทธิพลของอำนาจรัฐ การจำกัดจำนวนเงินบริจาคให้กับพรรคการเมือง การบังคับใช้กฎหมาย การมีข้อบังคับในการโฆษณาหา เสียงเลือกตั้ง การจัดสรรเวลาออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แก่พรรคการเมืองโดยเท่า เทียมกัน การให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความเห็นได้โดยเสรี การรายงานการใช้จ่ายใน การเลือกตั้ง และการต้องรับผิดชอบต่อตัวแทนของตนในการเลือกตั้ง

เมื่อบุคคลต้องใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้งมาก ก็ต้องถอนทุนโดยการคอร์รัปชัน ปัญหาที่ตามมา คือ นักการเมืองที่เข้าสู่สภาไปส่วนใหญ่ก็จะเป็นบุคคลที่ไม่มีคุณภาพ และขาดจริยธรรม การทำให้นักการเมืองมี

จริยธรรม ก็จะเป็นการป้องกันธนาธิปไตย และพัฒนาการเมืองได้เป็นอย่างดี อริสโตเติลได้กล่าวถึง หลักแห่งเสถียรภาพสำหรับรูปแบบการปกครองทุกรูปแบบไว้ว่า ผู้นำทางการเมืองต้องมีจริยธรรม ไม่กระทำการใดที่ละเมิดกฎหมาย ต้องไม่หลอกลวงประชาชน และต้องพยายามให้เกิดความรู้สึกที่เป็นธรรมขึ้นในหมู่พลเมืองของประเทศทุกกลุ่มทุกภูมิภาค ดังนั้น จึงต้องมีการวางกฎเกณฑ์ มาตรฐานทางการเมือง และจริยธรรมทางการเมืองใหม่ตามหลักการประชาธิปไตย ซึ่งมีแนวทางดำเนินการได้ 3 วิธีใหญ่ๆ คือ หนึ่ง การไม่คบค้าสมาคม และไม่เคารพ หรือยกย่องผู้ที่ขาดจริยธรรม สอง การยกเลิกแนวคิด “อัศวินม้าขาว” และสาม การสร้างนิสัยที่เป็นประชาธิปไตย

จากการดำเนินการวิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยยอมรับว่าการเมืองไทยในปัจจุบันเป็นระบอบธนาธิปไตยที่ต้องใช้เงิน แต่ทำอย่างไรจึงจะสามารถควบคุมให้อยู่ในกรอบ และต้องมีวิธีการในการทำให้ระบอบนี้ลดลง การมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันธนาธิปไตย คือ การยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระประมุข การแก้ปัญหาในเชิงโครงสร้าง การแก้ไขปัญห เศรษฐกิจ และการบ่มเพาะวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งสี่มาตรการนี้ เป็นกระบวนการที่ต้องทำไปพร้อมกันหมด เพราะเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องรีบแก้ มิเช่นนั้น อาจทำลายระบบของสังคมลงได้ มาตรการดังกล่าวข้างต้นจะควบคุมธนาธิปไตยให้อยู่ในกรอบ และจะค่อยๆ ลดลงอย่างแน่นอน

4. สรุป

ปัญหาในการเมืองไทยนั้นมีมากมายนัก สุดแต่ผู้ใดจะจับประเด็นปัญหาใดมาศึกษาวิจัยในเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาเฉพาะเรื่อง “ธนาธิปไตย” ซึ่งเป็นปัญหาหลักของการเมืองไทยในปัจจุบัน สิ่งที่ผู้วิจัยพบ คือ ธนาธิปไตยนั้นมีอยู่จริงในการเมืองไทย และส่งผลร้ายแรงมากกว่าที่ผู้วิจัยได้คาดคิดไว้ การพยายามศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดผลกระทบและการหาแนวทางในการแก้ไข

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบศึกษาจากแหล่งข้อมูลอ้างอิงต่างๆ จากหนังสือภาษาไทย และภาษาอังกฤษ การให้ความสำคัญกับทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ของนักคิดทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ การพยายามอธิบายปรากฏการณ์ธนาธิปไตยด้วยทฤษฎี และหลักการของระบอบประชาธิปไตย การหาตัวอย่างของจริงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปแล้วเพื่อมาสนับสนุนข้อคิดต่างๆ ทางการเมืองของผู้วิจัย การมีโอกาสดำเนินการแบบเจาะลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเมืองไทยจำนวน 18 คน ทำให้งานวิจัยนี้หนักแน่นมากยิ่งขึ้น หลังจากนั้น จึงมาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อนำมาสร้างเป็นข้อสรุปทั่วไปในการอธิบายถึงปรากฏการณ์ตามความเชื่อของผู้วิจัย โดยมีการอธิบาย มีตาราง แผนภาพ และแผนภูมิต่างๆ เป็นจำนวนมากเพื่อให้ผู้อ่านมั่นใจว่า ข้อสรุปดังกล่าวไม่ใช่ความเห็น หรือความรู้สึก แต่มีทฤษฎีและหลักฐานกำกับอยู่อย่างครบถ้วน

จากการวิจัยขึ้นนี้ ข้อค้นพบที่เด่น คือ ปัญหาหลักของธนาธิปไตยไม่ได้เกิดมาจากรัฐธรรมนูญประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีรัฐธรรมนูญเพียง 1 ฉบับ และมีเพียง 6 มาตรา บวกกับมีบทแก้ไขเพิ่มเติม

รัฐธรรมนูญ (Amendment) อีก 26 มาตรา แต่ใช้มาแล้วถึง 231 ปี ในขณะที่รัฐธรรมนูญของไทยมีมาแล้วจำนวน 18 ฉบับ แม้ฉบับที่ได้รับการยกย่องกันว่าดีที่สุด ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างและในการทำประชามติมากที่สุด คือ รัฐธรรมนูญฉบับ 2540 ที่มีอยู่ถึง 336 มาตรา ก็ใช้ได้เพียง 8 ปี 11 เดือน 8 วัน ก็ถูกยกเลิก ไม่เคยมีรัฐธรรมนูญของประเทศใดที่จะสมบูรณ์เพียบพร้อมไปหมด

ประเทศไทยมีนายกรัฐมนตรีมาแล้วจำนวน 24 คน มาจากหลายสาขาอาชีพ เช่น นักธุรกิจ หน่วยงาน ข้าราชการทหาร ผู้พิพากษา เอกอัครราชทูต และวิศวกร แต่ไม่ว่าจะเปลี่ยนผู้นำไปกี่คน การเมืองไทยก็พัฒนาน้อยมาก

นักวิชาการบางท่านเชื่อว่า ต้องมีการเลือกตั้งบ่อยๆ และคนจะเริ่มฝึกพัฒนาทางการเมือง เริ่มรู้ทันนักการเมือง แต่ในเวลาต่อมา คำพูดดังกล่าวก็ได้เป็นที่พิสูจน์กันแล้วว่า ไม่เป็นความจริง ประเทศไทยมีการเลือกตั้งมาแล้ว 24 ครั้ง (ไม่นับการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 ที่ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินให้เป็นโมฆะ) แต่การทุจริตการเลือกตั้งก็ยังมีอยู่อย่างสม่ำเสมอ และกลโกงก็พัฒนาแบบยลขึ้นเรื่อยๆ นักการเมืองไม่ได้เอาเงินไปวิ่งไล่แจกชาวบ้านเหมือนแต่ก่อนแล้ว แต่เป็นการ “ทุจริตเชิงนโยบาย” เอาเงินภาษีของราษฎรไปใช้ในการหาเสียง เอาอำนาจรัฐไปกอบโกยคะแนนเสียง

เมื่อดูตามประวัติศาสตร์การเมืองไทย จะพบว่า เมื่อประชาชนเริ่มเบื่อหน่ายในระบบการปกครองแบบเดิมๆ ก็จะเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงโดยการใช้อำนาจอธิปไตย แต่การปฏิบัติก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงคนได้เพียงชั่วข้ามคืน คนชอบนายกรัฐมนตรีนครินทร์ ก็ยังชอบอยู่อย่างเหนียวแน่น คนไม่ชอบก็ยังไม่ชอบอยู่เหมือนเดิม บ้านเมืองก็แตกความสามัคคี มีการแบ่งขั้วแบ่งข้าง พร้อมจะหักห้ามอีกฝ่ายหนึ่งให้ถึงเป็นถึงตาย

จากผลการตัดสินของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2550 นั้น ถึงแม้ตุลาการทุกท่านจะได้พยายามทำหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุดแล้ว แต่หลังการตัดสินบ้านเมืองก็ยังยุ่งยากอยู่มาก การเมืองไม่เคย “นิ่ง” เลย ตั้งแต่หลัง 19 กันยายน 2549 มาจนถึงปัจจุบัน

คนไทยจะหวังในรัฐธรรมนูญ จะฝากชีวิตไว้กับผู้นำ จะฝากให้ทหารมาปฏิบัติ จะฝากกับการเลือกตั้งก็ได้ทั้งนั้น การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ใช้จ่ายเงินเพื่อการเลือกตั้งเป็นจำนวนถึง 20 ล้าน แจกของทั้งไม้ขีดไฟ และผ้าเช็ดหน้า 45 ปีผ่านไป การทุจริตยังมีอยู่ครบถ้วนทั้งการแจกเงิน แจกของ จัดเลี้ยง สัญญาว่าจะให้เงินและสิ่งของ จัดพาเที่ยว ขนคนมาลงคะแนน จัดมหรสพ ใช้เอกสารปลอม นั่นก็คือ สูตรการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และการเลือกตั้งไม่ใช่ happy ending ของการเมืองไทย

ระบอบธนาธิปไตยจะคงอยู่หรือหมดไปไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุคคล เช่น พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร หรือนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หรือนายบรรหาร ศิลปอาชา เพราะจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตของการเมืองไทยที่การเสียชีวิตของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็มีได้ทำให้ระบอบปฏิวัติสิ้นสุดลง แต่ได้รับการสืบทอดโดยจอมพลถนอม กิตติขจร จนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และตามมาด้วยพฤษภาทมิฬ 2535 การเมืองไทยเปลี่ยนแปลงรูปแบบของระบบการเมืองไม่ได้เปลี่ยนตัวคนที่ประกอบกันขึ้นเป็นชนชั้นนำของสังคมแต่อย่างไร

ดังนั้น ไม่ควรคิดสั้นๆ ว่า เาจะบอบกักขังออกไป และร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จโดยเร็วโดยไม่รู้ว่า เมื่อเลือกตั้งแล้วจะเป็นอย่างไร นายทุนไม่ใช่มีเฉพาะตระกูลชินวัตรเท่านั้น นายทุนกลุ่มตระกูลอื่นๆ อาจจะเข้ามาอย่างแยบยลด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างมาก

ประเทศไทยในช่วงต้นปี 2551 หลังมีรัฐธรรมนูญใหม่และมีการเลือกตั้งครั้งใหม่ อาจจะเหมือนละครเวทีที่เปลี่ยนแต่ฉาก เปลี่ยนบทละครเรื่องใหม่ แต่ตัวละครยังเป็นชุดเดิม อาจจะเป็นอดีตรัฐมนตรี ฮ. ที่เก่งมากหลุดรอดพ้นจากการกรงเล็บของ คตส. ป.ป.ช. และตุลาการรัฐธรรมนูญมาได้ อาจจะยิ่งน่ากลัวมากกว่าอดีตรัฐมนตรี ก หรือ ข ที่ซี้โกงมากคนเดิมที่ได้ติดคุกหรือถูกยึดทรัพย์ไปเรียบร้อยแล้ว

กล่าวโดยสรุป ตามความเห็นของผู้วิจัย เรากำลัง “หลงทาง” กัน ปัญหาหลักของการเมืองไทยไม่ได้อยู่ที่รัฐธรรมนูญ รัฐสภา พรรคการเมือง ผู้นำ หรือการเลือกตั้งเท่านั้น แต่อยู่ที่**การขาดวัฒนธรรมการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย** ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของท่านอื่นๆ ที่มีมาก่อนหน้านี้ เช่น ดร.วิชัย ตันศิริ ที่เน้นเรื่องการพัฒนาวัฒนธรรมการเมือง โดยระบุว่า “สังคมยังขาดพลังที่จะเป็นสุนัขเฝ้าที่เข้มแข็ง เราคงจะต้องมุ่งไปที่ระบบการศึกษาอบรมเพื่อสร้างบุคลิก นิสัย และวัฒนธรรมของชาวไทยให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้ได้ใน 20 ปีข้างหน้า”¹ หรือศาสตราจารย์ ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาจารย์เกษียร เตชะพีระ ในผลงาน “อ่านวัฒนธรรมการเมืองไทย” ที่เน้นเรื่อง “การรื้อและสร้างความเป็นไทย เพื่อช่วยให้คนไทยตระหนักรู้เท่าทันจิตใต้สำนึกทางวัฒนธรรมที่ชี้นำกำกับพฤติกรรมทางสังคมและการเมืองของคนไทยเราอยู่อย่างอัตโนมัติ”²

ข้อจำกัดของงานวิจัยเรื่องนี้ คือ ในการขอข้อมูลเป็นเอกสารจากบางหน่วยงาน หรือขอสัมภาษณ์จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเมืองไทยบางครั้ง อาจจะไม่ได้รับความร่วมมือ เช่น ผู้วิจัยประสงค์จะไปสัมภาษณ์นาย อดีตรัฐมนตรี ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นผู้สร้างนายกัฐมนตรีคนหนึ่งขึ้นมา คล้ายกับเป็นคนเปิดโลกทัศน์ทางการเมือง เป็นผู้สอนการเมืองให้กับอดีตนายกท่านนี้ เมื่อขอไปสัมภาษณ์ก็ถูกปฏิเสธว่าในหัวข้อลักษณะข้อเช่นนี้ ไม่ว่าจะตอบคำถามผู้วิจัยอย่างไร ก็จะต้องไปกระทบกับอดีตนายกท่านนั้นอย่างแน่นอน ดังนั้นจึงขอตัวไม่ให้สัมภาษณ์

ผู้วิจัยเคยขอไปสัมภาษณ์อดีตรัฐมนตรีระดับสูงคนหนึ่งของสนามบินสุวรรณภูมิ ก็ได้รับคำตอบว่า “ขอโทษครับ ขอไม่ให้สัมภาษณ์ ผมเกษียณแล้วอยากมีความสุข ไม่อยากให้สุวรรณภูมิมาหลอนหลอกมาเกี่ยวข้องกับชีวิตผมอีก”

บางกรณีผู้ดูแลเอกสารสำคัญจะไม่ให้เอกสาร เพราะเป็นความลับและผิดกฎหมาย แต่ผู้วิจัยก็พยายามหาข้อมูลกรณีที่ถูกบุคคลทำผิดกฎหมายเลือกตั้งมาประกอบโดยได้รับความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากอดีตนายกการเมือง

¹ วิชัย ตันศิริ, วัฒนธรรมการเมืองและการปฏิรูป, พิมพ์ครั้งที่สอง (กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา, 2547), หน้า 55.

² นิธิ เอียวศรีวงศ์, อ่านวัฒนธรรมการเมืองไทย, คำนำโดยเกษียร เตชะพีระ (กรุงเทพฯ : มติชน, 2547), ปกหลัง.

หลายท่าน ถึงแม้ว่าการเมืองจะไม่พูดถึงเรื่องที่เป็นลบ หรือความผิดพลาดของตนเองเลยก็ตาม แต่ผู้วิจัยก็สามารถแก้ปัญหาข้อบกพร่องนี้ได้โดยการฟัง อ่าน และค้นคว้าจากหลักฐานข้อมูลต่างๆ ที่ถูกเขียน หรือบันทึกไว้โดยบุคคลอื่นๆ ซึ่งมีบทบาททางการเมืองในช่วงสมัยเดียวกัน จึงทำให้นักวิจัยนี้ มีข้อมูลตรงที่มากเพียงพอที่จะทำการวิเคราะห์ได้

5. ข้อเสนอแนะ

สิ่งที่ผู้วิจัยได้ค้นพบนั้น แตกต่างไปจากความเชื่อดั้งเดิมๆ ที่ว่า ธานิปไตยเกิดขึ้นเพราะรัฐธรรมนูญ และนักการเมืองเป็นต้นปัญหา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสองประการดังต่อไปนี้

5.1 ข้อเสนอแนะในเชิงมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหา

ในการจะทำให้ธานิปไตยลดลงนั้น รัฐบาลต้องแก้ไขปัญหามีมาตรการระยะสั้น และระยะยาว มาตรการระยะสั้น คือ การควบคุมการเลือกตั้งให้สุจริต ยุติธรรม และการบังคับใช้กฎหมาย (law enforcement) อย่างเคร่งครัด **มาตรการระยะยาว คือ แก้ไขปัญหาโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการมีวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย** ซึ่งสองสิ่งหลังนี้ ทุกรัฐบาลทำน้อยมาก หรือไม่ได้ทำ ถ้าคนไทยร่วมกันแก้ปัญหธานิปไตยได้ ปัญหาการเมืองเรื่องอื่นๆ จะลดลงไปมาก

5.1.1 หลักเศรษฐกิจพอเพียง

ธานิปไตยในประเทศไทยไม่ได้เกิดจากความยากจนของพลเมือง เหล่า นักการเมืองที่ถูกกล่าวหาว่าฉ้อฉล ก็ล้วนไม่ใช่คนจน แต่เป็นมหาเศรษฐีเกือบทั้งสิ้น ดังนั้น ต้องสร้างอุดมการณ์ของคนไทยให้รู้จักพอ ไม่กอบโกยผลประโยชน์ ธานิปไตยเกิดมาจากความโลภ เกิดจากความไม่รู้จักรพอ ยิ่งถ้าเป็นบุคคลที่มีลักษณะนิสัยแบบนี้ และได้เป็นรัฐบาลก็จะมีช่องทางโกงได้มากขึ้น

ผู้วิจัยขอยกบางตัวอย่าง เช่น นักเลือกตั้งให้เงินแก่เจ้าภาพในการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ คนที่จัดงานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เชิญชาวบ้านมาร่วมรับประทานอาหาร ย่อมไม่ใช่คนจน แต่ก็รับเงิน 500 บาท จากนักการเมือง หรือ เช่น รับแจกเบะหมี 3 ซอง ให้หวัคะแนนพาไปเที่ยวกาญจนบุรี รับเสื้อยืด 1 ตัว หรือการรับปลาหุเค็ม ไม้ขีดไฟ ผ้าเช็ดหน้า หรือ ตามการให้สัมภาษณ์ของอดีตรองกรรมการการเลือกตั้ง เขต 1 จังหวัดอ่างทองที่ว่า “อ่างทองคนรวย ต้องแจกคนละ 500 บาท” ทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่า การรับเงินทุจริตจากนักการเมืองทุจริต ไม่ได้เกิดจากความยากจน แต่เกิดจากความไม่พอ สมมติไม่รับของตามข้างต้น ทั้งหมดก็ไม่ถึงขนาดอดตาย

แนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำเป็นที่จะต้องอาศัยกระบวนการทางการศึกษา เพื่อสร้างทัศนคติของคนไทยให้เข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้ ต้องมีการทำคู่มือเศรษฐกิจพอเพียงแจกไปทั่วประเทศไม่ใช่แจกกระจุกอยู่เฉพาะกรุงเทพมหานคร การที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพยายามจะบูรณาการ เพื่อหาสาระเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มกระบวนการเรียนรู้นั้นไม่เพียงพอ เศรษฐกิจพอเพียงควรจะบรรจุเป็นวิชาหลักในโรงเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเหมือน

สมัยก่อนที่ได้ๆ ต้องเรียนวิชา หน้าที่พักเมือง และเมื่อเข้ามหาวิทยาลัยแล้ว ก็ให้ทุกคนะมีวิชา “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งอยู่ในหมวดวิชาเลือกเสรี แต่เมื่อเรียนในระดับอุดมศึกษา ก็เรียนเศรษฐกิจพอเพียงแบบลุ่มลึกขึ้น มีทฤษฎี มีหลักการ มีตัวอย่างกรณีศึกษา ต้องมีการอบรมครูในโรงเรียนมัธยมทั่วประเทศ ครูจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องนี้อย่างลึกซึ้ง เพราะต้องถ่ายทอดได้ และต้องเป็นการสอนเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของสังคมไทย อาจารย์ในสถาบันการศึกษาต้องทำตัวเป็นตัวอย่าง การประหยัดในการจัดแข่งขันกีฬาสี หรือในกิจกรรมรณรงค์ใหม่ ต้องพยายามสร้างให้เศรษฐกิจพอเพียงกลายเป็นวิถีชีวิต

กระทรวงมหาดไทย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องพยายามค้นหาหมู่บ้านที่ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง และประสบความสำเร็จมาศึกษา และพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนขึ้น แนวทางการดำเนินการของเศรษฐกิจพอเพียงควรเริ่มต้นจากตัวเองก่อน แล้วจึงเข้าสู่ชุมชนขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ตามลำดับ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ควรร่วมกันดำเนินการทั้งภาครัฐบาล และภาคเอกชน การหยิบยกกรณีศึกษาของประชาชน องค์กร หรือหน่วยงานที่นำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จนประสบความสำเร็จ และเผยแพร่ให้ประชาชนได้ศึกษา และเรียนรู้เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อไป

กล่าวโดยสรุป ที่ผ่านมารัฐบาลทำเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่ลงลึก แต่แต่เพียงผิวๆ รัฐบาลต้องทำคู่มือแจกจ่ายไปทั่วประเทศ จัดอบรมครูผู้สอนระดับมัธยมทั่วประเทศให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และพร้อมจะถ่ายทอดได้เป็นอย่างดี ทุกโรงเรียนและทุกมหาวิทยาลัยต้องมีการเรียนวิชานี้ ยกชุมชนตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นจนทำให้คนในชุมชนนั้นสามารถอยู่อย่างสงบ และมีความสุข ทำเป็นกรณีตัวอย่างให้แก่ชุมชนอื่น พร้อมกับประกาศเกียรติคุณให้โลและมอบรางวัลเป็นกำลังใจให้กับชุมชนที่ประสบความสำเร็จ จะได้มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง โดยใช้สื่อของรัฐบาล และภาคเอกชนเป็นตัวช่วยในการประชาสัมพันธ์

ระบบทุนนิยมเน้นแต่เรื่อง ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) เน้นแต่เรื่องความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และความมั่นคง แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาหนีบได้ **จนเพราะไม่มีนั้น แก้ได้ แต่จนเพราะไม่พอนั้นแก้ยาก** แก้ได้ด้วยวิธีเดียว คือ การใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง การเน้นให้ทุกคนสามารถที่จะมีชีวิตอยู่อย่างพออยู่พอกิน มากกว่าที่จะเน้นการอยู่ดีกินดีซึ่งไม่มีทางทำได้ เพราะผู้ที่พอกินพอใช้นั้น เป็นผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ไม่ต้องไปวิ่งกู้ยืมเงินจากนายทุน หรือหวัคะแนนให้เป็นหนี้บุญคุณ และจะต้องตอบแทนกันไม่จบสิ้น

แนวความคิดนี้ เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ซึ่งสามารถเอาไปใช้แก้ปัญหาได้ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

5.1.2 วัฒนธรรมประชาธิปไตย

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มีใช้ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ตามสัญญาชาติญาณ³ ดังนั้น ถ้าอยากจะให้ประชาชนมีวัฒนธรรมประชาธิปไตย ทุกคนในชาติต้องช่วยกัน สร้างขึ้น จะรอให้เกิดขึ้นเองไม่ได้ เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็ถ่ายทอดต่อไปยังคนรุ่นหลัง การเรียนรู้ผ่านสถาบัน พื้นฐานที่สำคัญ 5 สถาบัน คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา

นักสังคมวิทยา 2 ท่าน คือ Ruth Benedict ผู้แต่งหนังสือเรื่อง Pattern of Culture (1934) และ Margaret Mead ผู้แต่งหนังสือเรื่อง Coming of Age in Samoa (1928) ได้ให้ข้อสังเกตว่า ถ้าคนในสังคมเลี้ยงดูเด็กโดยให้มีโลกทัศน์และค่านิยมไปในแนวทางใด เด็กก็จะโตไปในแนวทางนั้น เช่น เด็กเห็นตัวอย่างพ่อแม่ทำงานพิเศษจนถึงดึก แข่งกันหาเงิน ผ่อนบ้านจัดสรรขนาดใหญ่ ผ่อนรถ BMW จนซบผอม กลับมาทำงานตอน 4 ทุ่ม ลูกก็หลับแล้ว ไม่ค่อยเจอหน้ากัน เด็กก็จะโตมาโดยเห็นเงินเป็นสิ่งสำคัญมากในชีวิต มีกรอบความคิด (conceptual framework) ที่เห็นเงินเป็นพระเจ้า โตขึ้นมาก็จะเห็นธนาธิปไตยเป็นเรื่องธรรมดา เป็นสิ่งที่รับได้ ถือเป็นการแข่งขัน ถือเป็นเกมการเมืองอย่างหนึ่ง

ตามศูนย์การค้าใหญ่ๆ ในกรุงเทพฯ ทุกวันนี้ จะพบว่า ในที่จอดรถชั้นล่าง หรือไม่เกินชั้น 2 จะเป็นที่จอดรถของลูกค้า VIP ลูกค้าบัตรทอง ลูกค้าผู้มีเงินมาก คนที่ไม่มีก็ต้องหมุนวนไปจอดชั้นสูงๆ ในขณะที่ไม่มีศูนย์การค้าใดเลยที่กั้นที่จอดรถชั้นล่างๆ ไว้สำหรับรถที่พาคนตาบอด หรือ คนพิการที่นั่งรถเข็นมา ทุกห้างควรมีเพื่อให้คนตาบอด และคนพิการเดินเข้าห้างได้เร็ว และสะดวกขึ้น ถ้าห้างใดทำแบบนี้ เด็กเห็นมาตั้งแต่เล็ก เด็กก็จะโตมาพร้อมกับค่านิยมการเสียสละ การรับกตिका การยอมเดินไกลเพื่อผู้ด้อยโอกาส ทั้งที่อาจจะมาห้างสรรพสินค้าด้วยรถเมอร์ซิเดสเบนซ์ และมีบัตรทองอยู่ในกระเป๋า กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเหล่านี้ ย่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและค่านิยมของสมาชิกในสังคม การมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมการเมืองจะช่วยกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาได้ถูกต้องมากขึ้น ถ้าเรามองข้ามเรื่องวัฒนธรรมการเมืองไทยไปแล้ว เราจะไม่มีความแก้ปัญหาธนาธิปไตยได้เลย

วิธีการบังคับทางสังคม (social sanction) ยากที่จะนำมาใช้ในการเมืองไทย นักการเมืองที่ทุจริตเรื่องเงิน ถึงแม้จะรอดพ้นเงื้อมมือของกฎหมายไปได้เพราะหลบเลี่ยงเก่ง จะด้วยการทำเอกสาร หรือ มีเนติบริกรที่ดีก็ตาม ก็จะไม่ถูก social sanction จากคนไทยแต่อย่างใด คนไทยจำนวนมากสมัครใจที่จะเป็นกลุ่มพลั้งเจียบ (silent majority) สมัครใจจะเป็นผู้ดู ดูนานๆ ไปเข้าจนกลายเป็นลักษณะนิสัย ทำให้ขาดความเป็นนักการเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็ง

คนไทยต้องสนใจเรื่องการเมืองมากขึ้น จากการวิจัยของ ABAC Poll ที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งใน 23 จังหวัด ร้อยละ 62.4 ระบุว่า “ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2540 เพราะไม่ทราบว่

³ อมรา พงศาพิชญ์, “มนุษย์กับวัฒนธรรม,” ภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สังคมและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 25.

จะหาจากที่ไหน ไม่มีให้อ่าน หาอ่านไม่ได้เลย” จึงแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ในจุดนี้ รัฐบาลทำน้อยเกินไป ในการให้ความรู้เรื่องการเมืองกับประชาชน คนไทยจะได้เข้าใจอย่างลึกซึ้งที่ว่า **ประชาธิปไตยไม่ใช่อยู่ที่ สิทธิเสรีภาพเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของความรับผิดชอบด้วย** การแจกเอกสารเกี่ยวกับ รัฐธรรมนูญให้ทั่วถึงไปทั่วประเทศ ไม่จำเป็นต้องเป็นรูปเล่มที่สวยงามปกอบนั้มน้ำมัน เอาเพียงสาระและทำ ตามอย่างประเทศเยอรมนี ที่รัฐบาลเอารัฐธรรมนูญฉบับพกพา หรือสาระน่ารู้เกี่ยวกับการเมือง ไปวางไว้ ตามที่นั่งในรถไฟ หรือรถไฟฟ้า คนนั่งเหงาๆ เบื่อๆ ไม่มีอะไรทำ ก็ยังหยิบมาอ่านได้บ้าง

ทุกมหาวิทยาลัยต้องมีวิชา “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเมือง” ที่บังคับให้ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ต้องเรียนทุกคน ไม่มีหน่วยกิตให้ แต่ต้องสอบผ่านทุกคนก่อนจบการศึกษา และเป็น คอร์สที่สามารถทำให้สนุกได้ มีสอนทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และยังสามารถแทรกเศรษฐกิจ พอเพียงในเนื้อหาได้อีก รัฐบาลต้องมาให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่ต้งามให้ มากขึ้นโดยเจียดเงินงบประมาณมาใช้กับเรื่องเหล่านี้ให้มากขึ้น

สิ่งที่รัฐบาลควรทำอีกประการหนึ่ง คือ การมีรางวัล “นักการเมืองตัวอย่าง ประจำปี” คล้ายกับเหมือนห้างสรรพสินค้าที่มีการประกาศเกียรติคุณพนักงานดีเด่นประจำเดือน ต้อง ประกาศให้คนทั่วไปได้รับรู้ ผู้วิจัยไม่คิดว่า นักการเมืองจะเป็นคนไม่ดีทุกคน ทุกวงการก็ต้องมีคนดีทั้งนั้น เพียงแต่พวกเราไม่สนใจที่จะสรรหา ต้องมีการให้รางวัลในรัฐสภา มีการประกาศชื่อในราชกิจจานุเบกษา ลง หนังสือพิมพ์ ออกข่าวทางวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งจะทำให้ให้นักการเมืองที่ดีเกิดกำลังใจ เป็นตัวอย่างที่ดี และเป็น role model สำหรับนักการเมืองรุ่นน้องๆ ต่อไป การได้รับรางวัลที่ยิ่งใหญ่นี้ ทำให้พี่น้องในเขตเลือกตั้ง ที่เลือก ส.ส. ผู้นี้เข้ามาจะชื่นชมภาคภูมิใจ และยังเป็นเกียรติยศกับจังหวัดนั้นๆ ถ้ามีการเลือกตั้งครั้งต่อไป ก็ จะได้รับเลือกเข้ามาอีกโดยไม่จำเป็นต้องซื้อเสียง ไม่จำเป็นต้องใช้เงินเป็นทางเดินเข้าไปสู่รัฐสภาแต่อย่างใด วัฒนธรรมประชาธิปไตย เป็นเรื่องที่ทำร่วมกันได้ในหลายกระทรวง เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงวัฒนธรรม

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีผู้ทำวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ในหัวข้อที่ว่า “การนำหลัก เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการเมืองการปกครองไทย” เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าหลักการนี้ สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง และสิ่งที่จะตามมาอันเป็นผลพวง คือ เรื่องคุณธรรม ความ ซื่อสัตย์ ที่จะทำให้บริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี
2. ส่วนในประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเมืองนั้น มีหัวข้อที่น่าสนใจหลายหัวข้อ ด้วยกันที่น่าจะมีผู้ทำต่อไป เช่น ทำวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิต และอุปนิสัยใจคอของคนไทย และเขียนร่าง รัฐธรรมนูญขึ้นมา 1 ฉบับ โดยที่ไม่ต้องไปลอกสิ่งที่ดีที่สุดในรัฐธรรมนูญของทุกประเทศมาลงไว้ แต่ให้เป็น รัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับนิสัย และวัฒนธรรมการเมืองของคนไทย เป็นประชาธิปไตยที่คนไทยทุกระดับ

ปฏิบัติได้ หรือการวิจัยในหัวข้อ “การหล่อหลอมพฤติกรรม หรือวัฒนธรรมของคนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง”

6. ความสับสน

ในโลกที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งและการแข่งขันกันนี้ รัฐศาสตร์เพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้โลกนี้กลายเป็นสถานที่ที่น่าอยู่ไปได้ และไม่สามารถตามไปแก้ปัญหาในทุกสถานการณ์ของโลกได้ รัฐศาสตร์เป็นเพียงกลไก หรือ เครื่องมือที่ทำให้การเมือง เคลื่อนไหวไปได้อย่างมีระบบตามสมควร ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างบุคคล หรือ ระหว่างสังคมได้ ณ ระดับหนึ่ง และทำให้บุคคลรู้ขอบข่ายของตนเองในการดำเนินชีวิตไปในจุดหมายปลายทางที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

รัฐศาสตร์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการที่ว่า มนุษย์เราทุกคนนั้น คิดแตกต่างกัน และมีการกระทำที่ไม่เหมือนกัน ถ้าเราคิดตามรัฐศาสตร์ทั่วไป ด้วยความรู้ และความหยั่งเห็นอย่างมีเหตุผลแล้ว เราจะเข้าใจถึงวิธีคิด และวิธีปฏิบัติในโลกแห่งการเมืองนี้ เราสามารถแลกเปลี่ยนความคิดและการสนับสนุนการเมืองเพื่อขอประชาติ หรือ ผลักดันนโยบายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในระบบแห่งการเมืองของโลกนี้มีตัวละครมากมาย มนุษย์มีส่วนร่วมทางการเมืองเสมอ การเมืองเข้ามาพัวพันกับชีวิตของเราตั้งแต่ในบ้าน ที่โรงเรียน ที่ทำงาน หรือแม้แต่ยามพักผ่อน แต่มนุษย์เล่นบทบาทที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในฐานะนักกิจกรรมหัวรุนแรง ในฐานะกลุ่มผู้นำกลุ่มทางการเมืองหรือในฐานะข้าราชการประจำที่ต้องปฏิบัติตามนโยบาย เราต้องไม่คาดหวังอะไรจากการเมืองสูงเกินไปนัก อย่าลืมว่าการเมือง คือ ศิลปะของความเป็นไปได้ มนุษย์คิดหลักรัฐศาสตร์ขึ้นมาแต่ในบางปัญหามนุษย์ก็จนแต้ม ไม่สามารถนำไปอธิบายในทุกปรากฏการณ์ได้ แต่ละรัฐก็พัฒนาขึ้นมาด้วยกระบวนการบางอย่างที่แตกต่างกัน ระบบการเมืองแต่ละระบบจะพัฒนากฎข้อบังคับ หรือหลักเกณฑ์การปกครองของตนเองขึ้นมาเองโดยเฉพาะ ในเรื่องอุดมการณ์ เราจะพบว่า ในบางเรื่องสิ่งซึ่งเป็นจริงในทางทฤษฎีกลับไม่สามารถเป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ

ทุกประเทศมีปัญหาเรื่องการเมืองทั้งนั้น แต่ขึ้นอยู่กับว่ามีมากหรือน้อย เกิดขึ้นชั่วคราวหรือถาวร และปัญหานั้นก่อให้เกิดความแตกสามัคคีของคนในชาติ หรือจะถึงรบพุ่งเป็นจลาจลหรือสงครามกลางเมืองหรือไม่ แต่การจะแก้ไขให้หมดไปได้นั้น ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของมวลชนว่า ควรจะต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน เพื่อแก้ไขสถานการณ์นั้น งานวิจัยเรื่องนี้ จึงเกิดขึ้นมาได้ ณ จุดนี้ โดยอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า คนไทยทุกคนมีศักยภาพ มีความสามารถที่จะแก้ปัญหานาธิปไตยร่วมกันได้ ทุกคนทำหน้าที่ในส่วนของตนเองให้ดีที่สุด เช่น นักการเมืองต้องไม่ทุจริต นักวิชาการทำงานวิจัยเพื่อชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมให้กับสังคม ชาวบ้านต้องไม่รับเงินจากการซื้อเสียง นิสิตนักศึกษา ทำความเข้าใจและเผยแพร่ต่อไป บุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นผู้ที่ต้องทำให้บ้านเมืองดำเนินไปได้

ในส่วน of ประชาชนไทยทุกคนนั้น สามารถมีส่วนร่วมช่วยการเมืองได้โดยยึดหลัก เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เข้าใจ	การเข้าใจคน เข้าใจปัญหาการเมืองที่เกิดขึ้น และเข้าใจประชาธิปไตย และการติดตามข่าวการเมืองจากหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ การเพิ่มพูนความรู้ทางการเมืองให้กับตนเอง ไม่จำเป็นต้องฉลาด ไม่จำเป็นต้องรวย สามารถอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังตามร้านกาแฟ คนขับรถแท็กซี่ เมื่อถึงเวลามีข่าว ก็อย่าเพิ่งเปลี่ยนช่องไปฟังเพลง ชุมชนแออัดห้องเช่ามีทีวีทุกห้อง ดูละครน้ำเน่า และสลับดูข่าวบ้าง เข้าใจ ติดตามนโยบายและการกระทำของผู้นำ เมื่อเข้าใจตรงกันแล้ว ก็ถือเป็นพื้นฐานเบื้องต้นต่อไป การที่จะเข้าใจนโยบายของรัฐบาล และให้ความร่วมมือก็ง่ายขึ้นแล้ว
เข้าถึง	เมื่อเข้าใจก็เริ่มสนใจ ความสนใจนำมาซึ่งความรัก และความห่วงแทน เพราะรู้ว่าเป็นของเรา ธรรมชาติของมนุษย์นั้น เมื่อรู้ว่าอะไรเป็นของเราก็เกิดความรู้สึกห่วงแทน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยที่ออสเตรเลีย เอาเด็กประถมมาเรียนเรื่องการเลือกตั้ง ถามเด็กๆ ว่า เอาเงินหรือเอาขนมมาแลกกับ ballot paper เอามั้ย คำตอบจากเด็กๆ ว่า ไม่เอา ไม่เอาเพราะอะไรรู้มั๊ย เพราะ your ballot paper is your future, you vote your future การหย่อนบัตรเลือกตั้ง คือ การเลือกผู้นำของตนเอง เลือกอนาคตของตนเอง เป็นหน้าที่ของพลเมืองทุกคน เพราะฉะนั้น ไม่จำเป็นต้องได้เงิน หรือของขวัญตอบแทน
พัฒนา	เมื่อเข้าใจ และเข้าถึง ก็จะนำไปสู่การพัฒนา พัฒนาการเมืองร่วมกับผู้นำประเทศ และนักการเมืองเพื่อให้การเมืองมีประสิทธิภาพมากขึ้น การพัฒนาที่เกิดจากทุกฝ่ายร่วมมือกันต่างยอมรับให้เกิดการพัฒนานั้น ซึ่งก็จะกลายเป็นการเมืองภาคประชาชนที่แข็งแกร่ง สมตามอุดมการณ์ของรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

มีคำกล่าวที่ว่า “สถานการณ์สร้างโอกาส” คนไทยเริ่มเห็นพิษภัยของธนาธิปไตย เพราะมีกรณีให้เห็นเด่นชัดในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมา พิษภัยของนักธุรกิจที่ไม่ซื่อสัตย์ พิษภัยของคอร์รัปชัน การรวมศูนย์อำนาจ อำนาจเบ็ดเสร็จ สถานการณ์ค่อยๆ พัฒนา โอกาสของนักธุรกิจการเมืองจะน้อยลง การใช้ทุนการเมืองจะเปลี่ยนไป ตลอดเวลาที่ผ่านมา คนไทยยอมกันมาเรื่อยๆ จนกลายเป็นเรื่องธรรมดาไป คนไทยก็ชินๆ กันไป นี่ก็มาถึงว่า ครั้งหนึ่งในชีวิตจะเห็นเหตุการณ์การรวมกลุ่มทุนที่ใหญ่ขนาดนี้ มีอำนาจมากขนาดนี้ คนเริ่มได้สติมีการตื่นตัว มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มกดดันที่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญในการมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

นักการเมืองต้องเสียสละ ไม่มีใครบังคับให้เข้ามา เมื่อเข้ามาแล้วต้องกระทำทุกอย่างเพื่อส่วนรวม เพื่อคนส่วนใหญ่ การกระทำทุกอย่างต้องอธิบายได้ เปิดเผยได้ แล้วคนจะรับได้ ประชาชนจะนับถือโดยไม่ต้องใช้เงิน ในสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดี Franklin D. Roosevelt และประธานาธิบดี John F. Kennedy รวยมาก นักการเมืองต่างประเทศส่วนใหญ่รวยแล้วจึงมาเล่นการเมือง ด้วยความรู้สึกทำทนายและมั่นใจว่า

“เราทำได้” คล้ายกับที่ Gaius Julius Caesar ผู้นำแห่งอาณาจักรโรมัน (Roman Empire) เคยกล่าวไว้ “I came, I saw, I conquered” “เข้ามา ข้าเห็น และข้าได้ชัยชนะ” การมองการเมืองว่าเป็นเรื่องท้าทายความสามารถ เมื่อสามารถแก้ปัญหาของบ้านเมืองได้ก็ภาคภูมิใจ ถือเป็นเกียรติยศแก่ตนเอง และวงศ์ตระกูล

การตัดสินใจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ให้ยุบพรรคการเมืองเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2550 นั้น ไม่ใช่เรื่องการแพ้ชนะ แต่เป็นเรื่องการวางบรรทัดฐานทางการเมืองใหม่ เพื่อให้การเมืองสะอาดขึ้น การเมืองต้องไม่ใช่เพื่อธุรกิจ ไม่ใช่การสร้างผลกำไร การให้พรรคการเมืองมีวินัย เป็นไปตามหลักการทางรัฐศาสตร์ที่ว่า พรรคการเมืองเป็นกลุ่มของคนที่มีอุดมการณ์และนโยบายทางการเมืองในเรื่องใหญ่ๆ ที่คล้ายคลึงกัน รวมกันขึ้นอย่างเป็นทางการ เพื่อต้องการนำอุดมการณ์ และนโยบายนั้นไปบริหารประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง ประเทศใดก็ตามที่พรรคการเมืองอ่อนแอ การพัฒนาทางการเมืองย่อมเกิดขึ้นได้ยาก เพราะแกนสำคัญไม่สามารถเป็นฐานรากได้

ถ้าคนไทยทุกคนรู้จักสามัคคี มองการเมืองด้วยความรัก ความเมตตา และใช้หลักเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว ไม่ใช่เฉพาะแต่ปัญหาธนาธิปไตย แต่ทุกปัญหาของการเมืองไทยก็จะหมดไป หรือลดลงอย่างแน่นอน การหวนกลับมารักประเทศของตนที่ยังมั่นคง น่าอยู่ และมีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นหลักยึดและรวมหัวใจของคนไทยทั้งชาติให้มีความสุขสถาพรในแผ่นดินเกิดนี้ตลอดไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

จิรัชค วีระชัยและคณะ. รัฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. ธนาภิการเมืองกับการปฏิรูปการเมือง กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุน

สนับสนุนการวิจัย, 2543.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. อนาคตการเมืองไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา, 2539.

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. นักการเมืองไทย : จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน การคอร์รัปชัน สภาพปัญหา

สาเหตุ ผลกระทบ แนวทางแก้ไข . กรุงเทพฯ : สายธาร, 2549.

นรนิติ เศรษฐบุตร. กลุ่มราชครูในการเมืองไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

_____. เกิดมาเป็นนายก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม, 2529.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. อ่านวัฒนธรรมการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : มติชน, 2547

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. การคอร์รัปชันกับประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษา

เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

พิทยา ว่องกุล (บรรณาธิการ) . แนววิถีไกล อภิมาหาโปรเจกต์ไอโม่ง CTX 9000. กรุงเทพฯ :

สายธาร, 2548.

ลิขิต ธีรเวคิน. การเมืองการปกครองของไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์. (จากคลองด่านถึงเชียงดาว) ความจริงที่หายไป. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์สารคดี, 2548.

สังคีต พิริยรังสรรค์. คอร์รัปชันแบบเบ็ดเสร็จ. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549.

_____. ทฤษฎีคอร์รัปชัน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549.

สุรชาติ บำรุงสุข. ทฤษฎีการเมืองไทยในศตวรรษหน้า:พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลง.

กรุงเทพฯ:สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

_____. วิกฤตใต้ : สู้ด้วยยุทธศาสตร์และปัญญา. กรุงเทพฯ : Animate Group, 2547.

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ :

อมรินทร์, 2548.

เสน่ห์ จามริก. การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่สาม. กรุงเทพฯ :

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

Almond, Gabriel A and Powell, Bingham, Jr. G. Comparative Politics : A Developmental

Approach. Boston and Toronto : Little Brown and Company , 1966.

Caiden , Gerald E , Dwivedi , O.P. and Jabbara, Joseph . Where Corruption Lives , ed.
Bloomfield ,Connecticut : Kumarian Press , 2001.

Huntington , Samuel P . Political Order in Changing Society. New Haven, Connecticut: New
Haven University Press , 1969.

Lasswell , Harold D . Psychology and Politics. New York : Viking , 1960.

Morgenthau , Hans J. and Thompson , Kenneth W . Politics Among Nations : The Struggle
for Power and Peace . 6 th ed . New York : Knopf , 1985.

บทความ

กำชัย จงจักรพันธ์. “ การแนะนำตัวกับการหาเสียง ความแตกต่างบนเส้นทางสู่วุฒิสภา,”
จดหมายข่าวศาลรัฐธรรมนูญ . 3 (พฤษภาคม – มิถุนายน) , หน้า 7 – 18.

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. “การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจไทย และการเมืองในระบบ
ธนาธิปไตย,” วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์. 2 (มิถุนายน 2548) , หน้า 92.

_____. “แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทย,” วารสารราชบัณฑิตยสถาน .
4 (ตุลาคม - ธันวาคม 2549) , หน้า 1-17.

จารุภัทร เรืองสุวรรณ , พลเอก. “จะสร้างความมั่นคงของมนุษย์ผ่านกระบวนการเลือกตั้งได้อย่างไร,”
รัฐาภิวัตร . 1 (มกราคม – มีนาคม 2547), หน้า 3.

เชาวนะ ไตรมาศ. “ลัทธิการเมืองและทฤษฎีระบบการเมือง : เครื่องมือเบื้องต้นและการหวังผล
ในการวิเคราะห์การเมืองเชิงระบบ,” จดหมายข่าวศาลรัฐธรรมนูญ . 46 (มีนาคม –
เมษายน
2549), หน้า 8.

“แซมปียอดเงินบริจาคไทยรักไทย 143 ล้านบาท จากทั้งสิ้น 187 ล้านบาท,” มติชนสุดสัปดาห์ 1335
(17 – 23 มีนาคม 2549), หน้า 30 .

ไชยันต์ ไชยพร . “อาริสโตเติล : การเลือกตั้งกับความเป็นประชาธิปไตย (ตอนที่สอง),”
วารสารสถาบันพระปกเกล้า. 3 (กันยายน – ธันวาคม 2548), หน้า 83.

นงนภัส ปิฎฐปัติ. “ ตระกูลดัง นักการเมืองรับเงินปันผลรวม 2.9 พันล้าน,”
เสียงจากประชาชน. 70 (พฤษภาคม 2548), หน้า 21.

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. “ วัฒนธรรมที่ถูก กำจัดความ ,” มติชนสุดสัปดาห์. 1385
(2-8 มีนาคม 2550), หน้า 59.

“ เผย 75 ตระกูลผู้รับเหมาแน่เข้า ‘การเมือง’,” มติชนสุดสัปดาห์. 1382 (9-15 กุมภาพันธ์ 2550) ,

หน้า 7.

พิชัย แก้วสำราญ . “เงินกับการเลือกตั้ง : ปัญหาของการปกครองท้องถิ่น และการขาดสาขา
พรรคการเมืองในชนบทไทย,” รัฐสภาสาร 35 (มิถุนายน 2535) , หน้า 62 - 76.

วรการณ์ สามโกเศศ . “ผลประโยชน์ทับซ้อน = คอร์รัปชั่น,” มติชนรายวัน. (12 ตุลาคม 2549) ,
หน้า 6.

วีรพงษ์ รามางกูร. “คนไทยกับประชาธิปไตย,” ประชาชาติ. (29-31 พฤษภาคม 2549).

“สัมภาษณ์ครั้งสุดท้าย ชาร์เตอร์ธุรกิจ” บุญชู โรจนเสถียร ก่อนอำลา

ชีวาธรรม,” มติชนสุดสัปดาห์. 1388 (23 – 29 มีนาคม 2550) , หน้า 14.

สถาพร เริงธรรม . “มาตรการต่อต้านการคอร์รัปชั่นกับการคอร์รัปชั่นเชิงนโยบาย,” วารสาร
สถาบันพระปกเกล้า. 2 (ธันวาคม 2546) , หน้า 68-69.

สมชาย วิรุฬห์ผล, พลโท. “คอร์รัปชั่นที่รากหญ้ามีที่มาจากข้างบน,” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์.

11 (4 -10 สิงหาคม 2549) , หน้า 25.

สมบัติ จันทรวงศ์ . “เสถียรภาพของประชาธิปไตยในทัศนะของอริสโตเติล,”

สังคมศาสตร์ปริทัศน์. 47 (กรกฎาคม 2545 - มิถุนายน 2546).

สมบัติ อารัมภ์วงศ์ . “นโยบายของพรรคการเมือง,” มติชนสุดสัปดาห์. 1356

(11-17 สิงหาคม 2543) , หน้า 11.

“Undermining Good Governance : Corruption and Democracy,” Asian Journal of Political
Science . Vol. 5 , No. 2 (December 1997) , pp. 1- 22.

Welsh , Bridget . “It’s the System , Stupid Southeast Asia needs to build up institutions,
not individuals,” Time. 15 (April 17, 2006) , p. 18 .

เอกสารอื่น ๆ

เกษม วัฒนชัย . ปาฐกถาพิเศษเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง ,” เนื่องในพิธีเปิดชมรมเศรษฐกิจธรรม
(The Economic Justice Club) สถาบันปว้ย อังภากรณ์ ณ ธนาคารแห่งประเทศไทย,
12 มกราคม 2548.

ประเวศ วะสี. “สถานการณ์การเมืองกับการพัฒนา,” เอกสารประกอบการบรรยายในการประชุม
วิชาการของกระทรวงสาธารณสุข ประจำปี 2549 ณ โรงแรมปรีซ์พาเลส ,
6 กันยายน 2549.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. “ทุนสัมปทานกับธรรมาภิบาลทางเศรษฐกิจ” เอกสารจากการสัมมนาทางวิชาการ ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี , 9-10 ธันวาคม 2549 .
เสน่ห์ จามริก. “ปัจจุณินิธิคิดว่าด้วยหลุมพรางประชาธิปไตย” กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2549 (อัดสำเนา).

“Corruption Perception Index,” [www.transparency . org](http://www.transparency.org)

McDonald, Michael , Ethics and Conflict of Interest , [http :// www.ethics .ubc
ca/mcdonald/conflict. htm](http://www.ethics.ubc.ca/mcdonald/conflict.htm).